

**OSVRT NA RODNU RAVNOPRAVNOST U BIJELJINI,
SA FOKUSOM NA BUDŽET GRADA**

**Autorica:
CVIJA MIŠIĆ**

Ovaj tekst se realizuje uz finansijsku podršku European Endowment for Democracy (EED). Stavovi i mišljenja izneseni su autorski i ne predstavljaju nužno i izričite stavove donatora. Autorica odgovara za svoj tekst.

Sarajevo, maj 2021.

Uvod

U ovom tekstu se kratko bavimo analizom budžeta Grada Bijeljina za 2021. godinu, sa ciljem pregleda budžeta za aktivnosti i projekte koji su direktno relevantni i korisni za žene. Pokušale smo identificirati posebne aktivnosti koje su specifično usmjerene na žene, kako bismo pokazale koji je udio tih aktivnosti ima u odnosu na ukupne budžetske rashode Grada Bijeljina za 2021. godinu. Želja nam je bila da pokažemo na koje od tih aktivnosti je utrošeno najviše novčanih sredstava, te da damo osvrt na odnos budžeta i njegovog izvršenja kada je riječ o projektima koji se tiču žena.

Grad Bijeljina kroz kratku istoriju žena

Grad Bijeljina je smješten na sjeveroistočnom dijelu entiteta Republike Srpske i Bosne i Hercegovine u ravnici Semberiji. Drugi je grad po broju stanovnika u Republici Srpskoj i peti u Bosni i Hercegovini. Sa juga i zapada graniči se sa Brčko Distriktom i opštinama Lopare, Ugljevik i Zvornik, dok se na sjeveru i istoku graniči sa Srbijom preko rijeka Save i Drine. Najstariji potvrđeni tragovi života ljudi na prostoru današnjeg Grada Bijeljina potiču iz mlađeg kamenog doba - neolita (5.000 - 3.000 godine p.n.e.). Prvi put se Bijeljina pominje 3. marta 1446.

Pored Srpske osnovne škole u Bijeljini decembra 1879. godine sa radom počinje i Narodna osnovna škola. Prema podacima iz razrednica ove škole od 1890/91, pa nadalje može se zaključiti da se među učenicama ove škole nalaze kako kćeri kolonizovanih stanovnika iz drugih krajeva Austro-Ugarske, tako i znatan broj djevojčica iz srpskih trgovačkih i zanatlijskih porodica iz Bijeljine, ali i iz okolnih sela. Zapisano je da je 1913/1914. godine državnu osnovnu školu pohađala prva Muslimanka iz Bijeljine. Izuzetan značaj za Semberiju imalo je otvaranje Niže gimnazije 1919. godine, a od 1926. i potpune, Državne realne gimnazije u Bijeljini. Do 1941. godine u bijeljinskoj Gimnaziji je Viši tečajni ispit položilo ukupno 270 maturanata od kojih 79 učenica.¹

Najznačajnijim političkim istupom žena Semberije prije drugog svjetskog rata možemo označiti zbor za žensko pravo glasa održan u u Bijeljini 10. decembra 1939. godine. Akcija za pravo glasa žena organizovana je na cijeloj teritoriji Kraljevine Jugoslavije u drugoj polovini 1939. godine i iza nje je stajala redakcija lista „Žena danas“ uz podršku različitih progresivnih pokreta među kojima i KPJ. U Bosni i Hercegovini bila su pripremana četiri

¹ Organizacija žena "Lara", Žene u istoriji Semberije, drugo dopunjeno izdanje, str 38.

zboru, ali su održani samo u Bijeljini i Banjaluci, dok su skupovi u Sarajevu i Tuzli zabranjeni.²

Bijeljina danas

Status grada Bijeljina je dobila 2012. godine. Po posljednjem popisu iz 2013. godine Bijeljina je peti grad po veličini u Bosni i Hercegovini sa 107 715 stanovnika, od toga je 54 888 žena i 52 827 muškaraca, što u procentima iznosi 51% žena i 49% muškaraca. Prosječna starost žena je 42,13 godina, a muškaraca 39,85 godina.

Prema popisu iz 2013. godine broj visoko obrazovanih žena je 4 394, a muškaraca 3 984.

Procjenjuje se da je broj stanovnika znatno veći od navedenog, takođe Bijeljina je jedan od rijetkih gradova u Bosni i Hercegovini kojai ima veći broj doseljenih nego odjavljenih. Preko 60% stanovništva živi u ruralnom području. Zbog povoljnih klimatskih uslova i kvalitetnog zemljišta stanovništvo koje živi u ruralnom području uglavnom se bavi poljoprivredom.

Na području Grada Bijeljina u 2017. godini privrednu djelatnost obavljala su 1.043 preduzeća, koja su podnosila finansijske izvještaje Agenciji za posredničke, informativne i finansijske usluge - Odjeljenje Bijeljina. Posmatrano prema delatnostima, najveći udeo u broju aktivnih preduzeća imaju trgovinska preduzeća (41,70%) i preduzeća iz proizvodnog sektora (15,72%). Sledi sektor profesionalnih, naučnih i tehničkih delatnosti (8,05%), građevinarstva (7,78%), zatim transporta i skladištenja (6,33%) i ostalih delatnosti sa manjim udelom. Najveći udeo u broju aktivnih preduzeća pripada grupi mikro preduzeća - 469 preduzeća ili 44,97%, a slede mala preduzeća - 427 preduzeća ili 40,94%. U grupi srednjih preduzeća je 100 preduzeća, što je 9,59%, a u grupi velikih kompanija 47 ili 4,50%. Tokom 2017. godine privredni subjekti Grada Bijeljina ostvarili su vrijednost izvoza od 124,3 miliona KM, što je povećanje u odnosu na prethodnu godinu za 19,2%. U istom periodu vrijednost uvoza iznosila je 529,0 miliona KM, što je takođe rast od 4,1%. Na dan 30. aprila 2018. godine broj aktivnih preduzetnika bio je 1.847.

Zbog stvaranja boljeg poslovnog imidža grad Bijeljina je definisao četiri poslovno-industrijske zone koje u narednom periodu treba da budu nosioci privrednog razvoja Semberije. Pored privrede Bijeljina je i grad poljoprivrede, registrovano je 6 427 poljoprivrednih gazdinstava. U prosječnim rodnim godinama proizvede se oko 55 000 tona pšenice, 160 000 tona kukuruza, 1 200 ječma i 65-70 000 povrća. Takođe, pored proizvodnje u gradu postoji i nekoliko firmi koje se bave preradom poljoprivrednih proizvoda.

² Organizacija žena "Lara", Žene u istoriji Semberije, drugo dopunjeno izdanje, str. 60 i 62.

U 2019. godini broj zaposlenih žena iznosio je 10 248, dok je zaposleno bilo 12 548 muškaraca. I ovdje je vidljiv disbalans, koji upućuje na to da žene ili rade u sivoj zoni, ili uopšte nisu zaposlene, tj. isključivo se brinu o domaćinstvu, djeci, starijima itd.

Budžet Grada Bijeljina iz rodne perspektive

Gradonačelnik grada Bijeljina je Ljubiša Petrović član Srpske demokratske stranke SDS. Skupštinu grada čini 31 odbornik, od toga: savez nezavisnih socijal demokrata SNSD ima 7 odbornika, stranka demokratske srpske Semberija-Miće Mičić SDSS 5 odbornika, demokratski savez DEMOS 4 odbornika, socijalistička partija SP 2 odbornika, ujedinjena srpska US 2 odbornika, stranka demokratske akcije SDA 2 odbornika, pokret za Bijeljinu-NDP-PRVA SDS 1 odbornika ove stranke čine skupštinsku većinu, dok se u opoziciji nalaze srpska demokratska stranka SDS 3 odbornika, partija demokratskog progresa PDP 3 odbornika i demokratski narodni savez DNS 2 odbornika. U ovom skupštinskom sazivu su i tri žene. Dok je na prethodnim izborima 2016. godine bila direktno izabrana jedna žena.

Propisi Grada Bijeljina su djelimično usklađeni sa zakonom o ravnopravnosti polova BiH. Statutom grada Bijeljina predviđena je jednaka mogućnost za sve građane bez obzira na pol, rod, bračni status ili neki drugi razlog, to možemo vidjeti iz člana 13 statuta: (1) Grad u okviru svojih nadležnosti obezbjeđuje ostvarivanje, zaštitu i unapređivanje ljudskih prava i sloboda građana i individualnih i kolektivnih prava pripadnika nacionalnih manjina u skladu sa zakonom. (2) Svako ima pravo pristupa svim javnim institucijama i objektima u gradu, pravo na slobodno kretanje i određivanje mesta prebivališta i boravka, pravo poslovanja ili rada na teritoriji Grada, pravo da prodaje i kupuje pokretnu i nepokretnu imovinu, u skladu sa zakonom. (3) Svi građani mogu ravnomjerno, učestvovati u vršenju javnih poslova, u skladu sa Ustavom i zakonom. (5) Grad, u okviru svojih nadležnosti obezbjeđuje, podstiče i unapređuje ravnopravnost polova i ostvarivanje jednakih mogućnosti.

Prema propisima Grada Bijeljina ne osigurava se ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela i tijela odlučivanja, odnosno u radnim tijelima koja se osnivaju i mjesnim zajednicama. Propisima nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina (statut Grada Bijeljina član 1 stav (2) Određeni izrazi korišćeni u ovom statutu za označavanje muškog ili ženski podrazumjevaju oba pola), a nije predviđena ni obaveza razvrstavanja podataka po polu.

Budžet grada Bijeljina za 2021. godinu usvojene je 31.03.2021. godine na trećoj redovnoj skupštini grada. On iznosi 51.527.729,00KM, budžet za 2020. godinu bio je planiran u iznosu od 51.258.148 KM ali je rebalansom budžet povećava na 62.758.148 KM.

Analizirajući budžet grada Bijeljina može se zaključiti da je rodna ravnopravnost potpuno zanemarena. Zapravo, niti u jednoj stavci raspodjele sredstva nisu namijenjena konkretno za žene. Žene nisu isključena da ne mogu da apliciraju za određena sredstva ali njima konkretno nisu namijenjena nikakva sredstva. Pravilnikom o dodjeli sredstava za samostalnim preduzetnicima/ama, malim i srednjim preduzećima, ne postoji nijedan kriterijum po kome bi u slučaju da je vlasnik žena mogli da dobije bod više, niti postoje posebni projekti za pomoć preduzetnicama kao što je to slučaj sa mladima gdje je predviđeno 90 000 KM za podsticaj projektima samozapošljavanja mladih.

Grad Bijeljina ima Komisiju za rodnu ravnopravnost koju imenuje Skupština grada, ali nema lokalni Gender akcioni plan. Dana 17.3.2021. godine gradonačelnik Ljubiša Petrović donio je Rješenje o imenovanju Radne grupe za izradu Lokalnog gender akcionog plana. Zadatak Radne grupe je da prikupi podatke u vezi sa ravnopravnošću polova, izradi lokalni gender akcioni plan na teritoriji grada Bijeljina, utvrdi strateške ciljeve i pravce i prate realizaciju istih. Rješenje je objavljeno u „Službenom glasniku" grada Bijeljina br. 7/2021. Akcioni plan za prevenciju i suzbijanje nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period 2021-2025. usvojen je na 2. sjednici Skupštine Grada Bijeljina dana 03.03.2021. godine.

Saradnja sa udruženjima koja se bave pitanjima žena, rodne ravnopravnosti i marginalizovanih žena, uglavnom se svodi na podršku (finansijsku, ali i u drugim oblicima) u organizovanju jednokratnih događaja i aktivnostima podizanja svijesti.

Pomoć ženama uglavnom pružaju nevladine organizacije. Nevladine organizacije se bave zaštitom prava žena i borbom protiv nasilja nad ženama, takođe u par navrata organizovane su podrške ekonomskom osnaživanju žena. Trenutno se sprovodi projekat ekonomskog osnaživanja žena "Ženska bašta, ženski biznis" koji organizuje fondacija Lara.

Na području grada Bijeljina nalazi se i Sigurna kuća. Smještaj i boravak žena i djece žrtava nasilja u porodici u Sigurnoj kući, kojom upravlja Fondacija „Lara", se finansira na način što 70% sredstava pokriva Ministarstvo porodice, omladine i sporta RS, a preostalih 30% lokalna zajednica iz koje korisnica dolazi. Grad Bijeljina redovno uplaćuje iznos od 30% po broju žrtava smještenih u Sigurnoj kući. Organizacije civilnog sektora će uz finansijsku podršku EU od 200.000 evra omogućiti samozapošljavanje 15 žena žrtava nasilja u porodici koje borave u osam Sigurnih kuća u Republici Srpskoj i Federaciji BiH, a po osam žena iz svake Sigurne kuće proći će obuku da osmisle poslovnu ideju i izrade biznis plan, kako bi sljedeće godine mogle aplicirati na javni poziv i dodjelu 15 grantova. Gradonačelnik Bijeljine potpisao je u februaru 2021. sporazum o saradnji u borbi protiv rodno zasnovanog nasilja sa predstavnicama Fondacije "Lara" i bijeljinskog Centra za socijalni rad u okviru projekta "Unapređenje institucionalizacije lokalnih propisa i politika za podršku i reintegraciju žena žrtava rodno zasnovanog nasilja".

Bijeljina je jedan je od rijetkih gradova u kojem budžetom nisu planirana sredstva za sufinansiranje vantjelesne oplodnje, nego postoji samo jedan dio sredstava namijenjen pomoći porodicama koje liječe sterilitet u iznosu od 25 000KM .

Za kraj...

Iako je u organizaciji Gradske uprave Bijeljina i Skupštinske komisije za ravnopravnost polova, a povodom 8. marta – Međunarodnog praznika žena, 2021. godine po šesti put je dodjeljeno priznanje "Zasluzna žena" za ženski doprinos razvoju lokalne zajednice, Grad Bijeljina bi trebao da se kontinuirano, dubinski i sistematično bavi položajem žena u svojoj lokalnoj zajednici. Bilo bi poželjno da se ispituju realne potrebe žena u zajednici, kako bi se budžetska sredstva planirala svrsishodno i u odnosu na stvarno stanje u kojem žene žive. Vidljivi i nevidljivi problemi sa kojima se žene susreću svakodnevno mogu se, i moraju, riješiti adekvatnim budžetskim planiranjima jer je princip ravnopravnosti žena i muškaraca preduslov za kvalitetno funkcionisanje svake zajednice i društva generalno.

KORIŠTENA LITERATURA I LINKOVI

- Tanja Lazić, Ljubinka Vukašinić, Radmila Žigić (2012): Žene u istoriji Semberije. Bijeljina: Fondacija Lara
- Tekstovi sa stranice <http://www.fondacijalara.com/>
- <https://semberija.info/sr/news/gradovi/bijeljina/14508.bijeljina-dodijeljena-priznanja-zasluzna-zena.html>
- https://bs.wikipedia.org/wiki/Republika_Srpska
- <https://www.gradbijeljina.org/>

O AUTORICI

Cvija Mišić rođena u Bijeljini, živi u Batkoviću. Stekla master iz Međunarodne ekonomije sa prosjekom ocjena 9,29. Odradila pripravnički staž u JU Centar za kulturu Semberija. Učestvovala na dva naučna skupa kao autorica i koautorica radova, takođe učestvovala na mnogobrojnim seminarima, radionicama i treninzima iz različitih oblasti. Volonterka i aktivistica u nekoliko nevladinih organizacija. Nekoliko godina bila aktivistica u humanitarnim organizacijama. Dobrovoljna davateljica krvi. Govori engleski jezik, a služi se njemačkim i španskim jezikom. Članica Demokratskog saveza DEMOS, u kojem vrši funkciju VD predsjedica MO Batković, članica gradskog odbora i odbora žena DEMOS-a u Bijeljini. Pohađala je program Žene za žene, u organizaciji Akademije za žene, kao dio treće grupe polaznica.

O AKADEMIJI ZA ŽENE

Akademija za žene je nevladina organizacija u Bosni i Hercegovini čiji je cilj razvijanje i jačanje potencijala žena i mladih u svim sferama društva. Namjera je okupiti žene, ali i mlade oko Akademije, te u sklopu projektnih aktivnosti promovirati ljudska prava, demokratiju i rodnu ravnopravnost u društvu. Osvještavanjem i radom na pažljivo odabranim temama Akademija potiče razvoj kritičke misli, potragu za provjerenim izvorima informisanja, analizu trenutnih narativa, ističući potrebu za odgovornim i aktivnim uključenjem u društveno političke procese. Akademija za žene je otvorena za sve zainteresirane i predstavlja platformu koja je usmjerena na rješavanje društvenih i političkih pitanja s ciljem jačanja demokratskog društva u BiH.

Mi prakticiramo neformalno obrazovanje koje se bavi temama kao što su ljudska prava, građanski aktivizam, rodna ravnopravnost, politička i medijska pismenost žena i mladih u politici ili onih koji su zainteresovani za ulazak u politiku, kao i onih koji su društveno aktivni. Kroz različite aktivnosti želimo osnažiti naše ciljne grupe da kritički razmišljaju i učestvuju u društveno-političkim zbivanjima u BiH. Naše aktivnosti su usmjerene na obrazovanje, mentorstvo, povezivanje različitih aktera, podizanje javne svijest, te buđenje svijesti o pravima, ali i obavezama nas kao pojedinaca/ki.